

Crisistijd in de jaren 30

economische crisis

Crisisjaren: Werklozen in de rij voor gratis fietsplaatje

Op 24 oktober 1929 begon de economische crisis in de Verenigde Staten. Veel mensen verloren hun banen en bedrijven gingen failliet.

Dit had ook gevolgen voor Nederland. Ook hier verloren mensen hun baan. Veel mensen leefden in de jaren dertig hier in grote armoede.

De Verenigde staten

In de Verenigde Staten van Amerika ging het tussen 1920 en 1928 goed met de economie. De bedrijven verdienden veel geld en er was veel handel.

Amerika maakte als eerste land auto's en verkocht die aan het buitenland. Grote bedrijven geven vaak aandelen uit. Dat zijn papiertjes die geld waard zijn en waarmee je eigenlijk een beetje eigenaar wordt van het bedrijf.

Als het goed gaat met een bedrijf, dan zijn die aandelen veel geld waard. Toen het dus goed ging met de bedrijven in Amerika, kochten veel mensen aandelen. Maar in oktober 1929 ging het niet zo goed meer met de economie en iedereen wilde zo snel mogelijk zijn of haar aandelen verkopen.

Mensen wilden geen eigenaar meer zijn van een bedrijf dat verlies draaide. De aandelen die eerst veel geld waard waren, waren nu bijna niks meer waard. Donderdag 24 oktober 1929 was de ergste dag, het ging helemaal mis. Deze dag wordt daarom ook wel Zwarte Donderdag (Black Thursday) genoemd.

Black Thursday

Op deze donderdag in 1929 wilde iedereen zijn aandelen kwijt, want die aandelen waren helemaal niks meer waard. Als je dus veel aandelen had, was je eigenlijk in één klap een stuk armer geworden. Mensen gingen failliet, ze waren helemaal blut.

Sommige mensen hebben op die dag zelfs zelfmoord gepleegd, omdat ze het helemaal niet meer zagen zitten.

Gevolgen

Door de crisis raakten de bedrijven steeds meer in de problemen. Om die op te lossen kregen de arbeiders ook minder loon. De ene dag verdiende je als arbeider nog 1 euro, de volgende dag kreeg je nog maar 52 eurocent.

Omdat je minder geld had, kon je minder kopen. De fabrieken hoefden dus ook minder producten te maken. De handel daalde. En dus kreeg je nog weer minder loon of werd je ontslagen.

Crisis in Nederland

Ook in Nederland merkten de mensen de gevolgen van de crisis in Amerika. Nederland dreef namelijk handel met Amerika, bijvoorbeeld bloemen. Maar die wilde niemand in Amerika nog hebben. Daar hadden ze geen geld voor. En als er geen handel was, dan was er ook geen werk.

De werkloosheid in Nederland steeg enorm. Eigenlijk zouden er toen in Nederland ongeveer 8 miljoen (8.000.000) mensen kunnen werken, maar op een gegeven moment waren er bijna een half miljoen mensen zonder werk.

Aantal werklozen in Nederland:

1929 18.000
1931 136.000
1934 414.300
1936 475.900
1938 439.300

Steun

De werklozen kregen hulp van de regering. Zij moesten zich dan elke dag melden bij het stempelkantoor.

Als je aan het eind van de week alle stempels had, kreeg je een uitkering van de regering. Je moest je op verschillende tijdstippen op een dag melden. Op die manier kon je dus niet stiekem toch ergens gaan werken.

Fietsplaatje

Veel mensen schaamden zich als ze in de rij voor het stempelkantoor stonden. Het was een vernedering, want iedereen kon zien dat je werkloos was. Dat was ook zo met het fietsplaatje.

Het fietsplaatje was een andere maatregel van de regering om de werklozen te steunen. Die hoefden namelijk geen fietsbelasting te betalen. Maar dan kreeg je wel

een gaatje in het plaatje van de fietsbelasting dat voor op je fiets zat. Zodat iedereen weer kon zien dat je werkloos was.

Werkverschaffing

Om de werkloosheid te verminderen, bedacht de regering grote projecten die veel werk opleverden. Zo liet de regering in die tijd de Afsluitdijk bouwen, het Amsterdamse bos aan leggen en veel kanalen graven. Het was zwaar werk voor de werklozen. Ze waren verplicht om mee te doen, kregen daarvoor een laag loon en ze mochten maar één keer in de twee weken naar huis.

Einde van de crisis

Vanaf 1936 steeg in Amerika de handel weer. Dit kwam doordat de Amerikaanse regering had besloten om de dollar te devalueren.

Dit betekende dat de dollar veel minder waard was dan eerst. Hierdoor werden ook de producten goedkoper. Mensen konden weer meer producten kopen. De handel steeg en de economie groeide weer. Dit had gevolgen voor Nederland. Ook hier ging het langzaam weer beter. De crisis was voorbij.

Wist je dat?

- De werklozen kregen kleren die bijna voor iedereen hetzelfde waren: sokken met rode randjes, schoenen met gaatjes, ondergoed met een stempel.
- In de crisistijd in Amerika is er zo weinig geld dat je een bioscoopkaartje met een cheque kon betalen.
- Tijdens de crisis verzonden de mensen van alles om toch aan geld te komen. Veel mensen probeerden op straat iets te verkopen: eieren, oude kleren, bloemen. Anderen bedachten allerlei nieuwe beroepen: bellenpoetser, duwer van groentekarren, vuilnisbakken naar beneden brengen, leegmaken en weer halen (Particuliere Huisvuil Uitdraag Dienst), straatzanger etc.
- De salarissen in de crisisjaren waren laag: spruiten plukken leverde 1 cent per kilo op, voor het aanleggen van een weg kreeg je 20 cent per uur, en als je een zware boom omzaagde, kreeg je 3,5 cent per stuk.
- Minister-president Colijn rookte dagelijks veel sigaren. Dat kostte net zoveel geld als een steuntrekker met een gezin nodig had om een week van te kunnen leven.